

Cuprins

CARTEA ÎNTÎI

1. Să nu stați niciodată de vorbă cu necunoscuți!....	7
2. Pilat din Pont	22
3. Al șaptelea argument.....	51
4. Urmărirea	57
5. S-a petrecut la „Griboedov”	66
6. Schizofrenie, după cum s-a și spus	80
7. Un apartament puțin simpatic	90
8. Duelul dintre profesor și poet.....	103
9. Figurile lui Koroviev	114
10. Vestii din Ialta	125
11. Dedublarea lui Ivan.....	139
12. Magia neagră și dezvăluirile ei.....	143
13. Apariția croulului	160
14. Slavă cocosului!	184
15. Visul lui Nikanor Ivanovici.....	195
16. Suplicul.....	209
17. O zi agitată.....	224
18. Vizitatorii ghinionști	238

CARTEA A DOUA

19. Margareta.....	265
20. Crema lui Azazello	281
21. Zborul	287
22. La lumina făclieiilor	304
23. Mare bal la Satana	320
24. Eliberarea maestrului.....	338

25. Cum a încercat procuratorul să-l salveze pe Iuda din Kiriat.....	366
26. Punerea în mormint	378
27. Sfirșitul apartamentului 50	405
28. Ultimele aventuri ale lui Koroviev și Behemoth	425
29. Destinul maestrului și al Margaretei este hotărît.....	440
30. Venit-a ceasul! Venit-a ceasul!.....	445
31. Pe colinele Vorobiovi.....	459
32. Iertarea și eternul refugiu.....	462
<i>Epilog</i>	470

MIHAIL
BULGAKOV

Maestrul
și Margareta

Traducere din limba rusă
de Natalia Radovici

POLIROM
2014

Oaspetele își urmă povestirea, care era acum cam incoerentă, un singur lucru se putea înțelege, că atunci se petrecuse o catastrofă cu el.

— Nimerisem pentru prima oară în lumea literaturii; acum însă, când totul s-a sfârșit, și pleirea mea este evidentă, îmi aduc aminte de el cu groază, șopti solemn maestrul, ridicându-și mina. Da, m-a uimit din cale-afară, ah, cit de mult m-a uimit!

— Cine? șopti abia auzit Ivan, temându-se să nu-l tulbure pe povestitor.

— Redactorul, ți-am spus doar, redactorul! Da, îmi citise romanul. Mă privea cu coada ochiului, de parcă mi se umflase obrazul din cauza vreunui abces la mâsea; se uita într-un ungher și mai și chicotea stinjenit. Frământa manuscrisul în mână, fără rost, lcnind. Întrebările lui mi se păreau ale unui nebun. Fără un cuvânt în legătură cu romanul, el mă întreba cine sunt și de unde am răsărit, dacă scriu de mult și de ce nu s-a auzit vorbindu-se de mine mai înainte, punându-mi chiar o întrebare de-a dreptul idioată, din punctul meu de vedere: cine m-a inspirat să scriu un roman cu o temă atît de ciudată? În cele din urmă m-am plictisit și l-am întrebat direct dacă îmi va publica sau nu romanul. Începu să se agite, să mormăie, declarîndu-mi că singur nu poate lua o hotărîre, că opera mea trebuie citită și de alți membri ai colegiului redacțional, și anume de criticii Latunski și Ariman, precum și de literatul Mstislav Lavrovici. M-a invitat să mai vin peste două săptămîni. Cînd am venit după două săptămîni, am fost primit de o tipă care, de atîtea minciuni ce-l ieșeau din gură, se uita cruciș.

— Era Lapșennikova, secretara de redacție, zise zîmbind Ivan, care cunoștea prea bine lumea descrisă cu atîta minie de oaspetele său.

— Se poate, îl opri acesta, ei bine, ea mi-a înapoiat romanul, destul de ferfenițit și slinos. Străduindu-se să nu-mi întîlnească privirea, Lapșennikova m-a înștiințat că redacția are portofoliul

asigurat pe doi ani și că, din cauza asta, problema publicării romanului meu, după cum se exprima ea, „nu se pune”. Ce mai țin minte din cele ce s-au mai petrecut? mormâi maestrul, frecindu-și tîmpla. Da, petalele roșii scuturate pe prima pagină a manuscrisului meu și ochii prietenei mele. Da, ochii ei nu l-am uitat.

Povestea oaspetelui era tot mai confuză și mai plină de reticențe. Vorbi ceva despre o ploaie piezișă și despre disperarea care se înstăpînise după aceea în refugiul de la subsol; despre drumul pe care-l mai făcuse el într-un loc. În șoaptă disperată, zicea că n-o învinuiește deloc pe ea, pe aceea care îl îmboldise să lupte, o, nu, nu o învinuiește!

— Țin minte, o, da, țin minte acea pagină intercalată, blestemată pagină, mormâla oaspetele, desenînd în văzduh cu două degete ale mîinilor, o foaie de ziar, și Ivan înțelese din următoarele fraze încîlcite că un alt redactor tipărise un mare fragment din romanul acela care își zicea maestru.

După spusele lui, nu trecură mai mult de două zile, cînd într-un alt ziar apăru un articol semnat de criticul Ariman, care se numea „Un dușman sub aripa redactorului”, în care se spunea că oaspetele lui Ivan, folosindu-se de superficialitatea, ignoranța și lipsa de cultură a redactorului, făcuse tentativa de a strecura la tipar o apologie a lui Iisus Hristos.

— O, cum să nu, îmi amintesc, sări Ivan. Am uitat însă numele dumneavoastră.

— Să lăsăm, repet, eu nu mai am nume, îi răspunse oaspetele. Nu e vorba de asta. A treia zi, în alt ziar, apăru un articol semnat de Mstislav Lavrovici, în care autorul cerea să se lovească și să se lovească tare în „pilatism” și în cel care și-a pus în gînd să-l strecoare (din nou același cuvînt afurisit) în presă. Uluit de cuvîntul acesta nemai-auzit, „pilatism”, am despăturit și un al treilea ziar. Am găsit acolo două articole: unul – al lui

Latunski, celălalt – semnat cu inițialele „N.E.” Te asigur că cele scrise de Ariman și Lavrovici se puteau socoti o glumă în comparație cu opera lui Latunski. E de ajuns să-ți spun că articolul în cauză se intitula „Un militant de rit vechi”. Mă absorbise într-atît lectura articolelor despre persoana mea, încît nu observasem cum ea (uitasem să închid ușa) își făcuse apariția ținînd umbrela udă și niște ziare muiate de ploaie în mînă. Ochii îi ardeau, mîinile îi tremurau și erau reci. Întîl s-a repezit să mă sărute, apoi, cu glasul răgușit, bătînd cu palma în masă, mi-a declarat că-l va otrăvi pe Latunski.

Auzînd cuvintele maestrului, Ivan scînci stînjelit, dar fără să spună o vorbă cu glas tare.

— Au venit apoi zile tare triste. Romanul era scris, nu mai aveam ce face, și amîndoi nu făceam altceva decît să stăm pe jos, pe un covoraș din fața sobei și să privim focul. De altfel, acum ne despărțeam mai des decît înainte. Ea pleca să se plimbe, iar mie mi s-a întîmplat ceva original, cum mi s-a mai întîmplat de multe ori în viață... Pe neașteptate mă făcusem cu un prieten. Da, da, da, inchipulește-ți. În general, nu prea sunt dispus să mă apropiu de oameni, sunt suspicios, neîncrezător. Și inchipulește-ți, neapărat mi se strecoară în suflet cineva neprevăzut, neașteptat și care, aparent, semănînd cu dracu știe ce, mie începe să-mi placă grozav. Tot așa și atunci, în vremea aceea blestemată, s-a deschis deodată porțița grădinii noastre mici. Țin minte că era și o zi tare frumoasă. Ea nu era acasă. Pe porțiță intră un om, s-a dus în casă, avea o treabă cu proprietarul meu, apoi a coborît în grădină și cumva, în doi timpi, făcu cunoștința cu mine. S-a recomandat că este ziarist. Mi-a plăcut atît de mult, încît, inchipulește-ți, și astăzi uneori îmi aduc aminte de el și mi-e dor de el. Mai departe – a început să treacă adesea pe la mine. Am aflat că este necăsătorit, că stă aproape de mine, într-un

apartament cam ca al meu, dar că e destul de strîmtozat acolo, și multe altele... Nu mă invita să trec pe la el. Soției mele nu i-a plăcut, ba chiar i-a fost antipatic. I-am luat apărarea. Iar ea a spus: „Fă cum vrei, dar îți spun că omul acesta este respingător”. Am izbucnit în ris. Da, însă, de fapt, de ce m-a atras? Adevărul e că, în general, fără surprize lăuntrice, în carapacea lui, omul nu e interesant. O astfel de surpriză avea Aloizi (da, uitasem să spun că noua mea cunoștință se numea Aloizi Mogarid). Nu întîlnisem niciodată pînă atunci și sunt convins că nici nu voi întîlni un om cu o minte ca a lui Aloizi. Dacă nu înțelegeam sensul unei notițe de ziar, Aloizi mi-o explica textual într-o clipă și unde mai pui că o făcea ușor, în doi timpi. Același lucru se petrecea și cu problemele și fenomenele legate de viață. Dar asta era puțin. Aloizi m-a cucerit prin pasiunea sa pentru literatură. Nu s-a liniștit pînă nu am căzut de acord să-i citesc romanul meu, din scoartă în scoartă, și trebuie să-ți spun că despre roman s-a pronunțat foarte măgulitor, dar cu o precizie uluitoare, a semnalat toate observațiile redactorului, referitoare la acest roman, de parcă ar fi asistat la întrevedere. Nimenea sută la sută, cum s-ar spune. Afară de asta, mi-a explicat cu precizie matematică de ce romanul meu nu a putut fi tipărit, și mi-am dat seama că nu se înșală. Spunea direct: capitolul cutare nu poate să meargă... Articolele, remarcă, te rog, nu mai conteneau. La primele am ris. Dar, pe măsură ce apăreau, se schimba și atitudinea mea față de ele. Al doilea stadiu a fost acela al mirării. Cu tot tonul lor amenințător și increzut, se simțea ceva extrem de fals și plin de ezitare, literalmente în fiecare rînd al acestor articole. Mi se părea tot timpul, și nu mă puteam dezbăra de această senzație, că autorii acestor articole spun altceva decît ceea ce ar vrea să spună și că tocmai aceasta provoacă furia lor. După aceea, închipuieste-ți, veni și a treia

fază – faza fricii. Nu era vorba de teama de aceste articole, nu, pur și simplu mă cuprindea teama de alte lucruri care nu aveau nici o legătură cu articolele și nici cu romanul. Astfel, de exemplu, mă temeam de întuneric. Într-un cuvânt, făcusem o boală psihică. Mi se părea, mai ales când eram gata să adorm, că o caracatiță mlădioasă și rece își strecoară tentaculele drept spre inima mea. Și a trebuit să încep să dorm cu lumina aprinsă. Iubita mea se schimbase mult (despre caracatiță nu-i vorbisem, desigur, dar își dădea seama că e de râu cu mine), slăbise și-si pierduse rumeneala, nu mai râdea niciodată și se ruga întruna de mine s-o lert că mă sfătuisse să-mi public un fragment din roman. Spunea să las totul baltă, să plec în Sud, pe țărmul Mării Negre, cheltuind pentru această călătorie tot restul de bani ce-mi rămăsese din suta de mil.

Era foarte stăruitoare, și ca să n-o contrazic (ceva îmi spunea că nu-mi va fi dat să plec pe litoralul Mării Negre), îi făgăduisem să-i fac pe plac într-una din zile. Mi-a spus că-mi va cumpăra chiar ea biletul de tren. Atunci, am scos toți banii mei, adică circa zece mil de ruble, și i-am dat. „De ce atât de mult?” se mirase ea. I-am răspuns că mi-e frică de hoți și c-o rog să-mi păstreze banii pînă ce plec. Luînd banii și punîndu-i în poșetă, m-a sărutat și mi-a spus că ar fi preferat să moară decît să mă lase singur în halul în care mă aflu, dar că este așteptată, că se supune – e nevoită s-o facă – și că se va întoarce a doua zi. Mă implora să nu mă tem de nimic. Era-n amurg, pe la mijlocul lui octombrie. A plecat. M-am întins pe divan și am adormit, fără să aprind lumina.

M-am trezit cu senzația că în odale se afla din nou caracatița. Bijbiînd prin întuneric, cu chiu, cu vai, am reușit să aprind lampa.

Ceasul meu de buzunar arăta ora două noaptea. Mă culcasem indispus ca să mă trezesc bolnav. Deodată, mi se păru că bezna autumnală va sparge

geamurile, va curge în odăile și mă voi îneca în ea ca într-o cerneală. Când m-am ridicat din pat, nu mai eram stăpîn pe mine. Am scos un țipăt, mi-a fulgerat prin minte să fug la cineva, fie și la gazda mea care locuia sus. Mă luptam cu mine însumi ca un om leșit din minți. Izbutisem să ajung pînă la sobă, să aprind focul. Când lemnele au început să trosnească și ușa să se cutremure, m-am simțit mai ușurat. Repezindu-mă în antreu, am aprins lumina, am găsit o sticlă de vin alb, am destupat-o, am dus-o la gură și m-am pus pe băut.

Teama mi se mai potolise, așa încît am izbutit să mă înfrînez și să nu alerg sus la gazda mea; m-am întors deci lingă sobă. Deschizînd ușa sobei, am lăsat să mi se încălzească bine fața și mâinile, șoptînd: „Trebuie să simți că mi s-a întîmplat o nenorocire... Vino, vino, vino!...”

Dar nu venea nimeni. În sobă dudulia focul, ploaia turna șfichiuînd geamurile. Atunci se mai întîmplă ceva. Scoțînd din sertarul mesei caietele cu romanul scris de mîină și exemplarele dactilografiate, am început să le ard. E o treabă foarte grea, fiindcă hîrtia scrisă arde anevoie. Rupîndu-mi unghiile, sfîșiam caietele, așezîndu-le în picioare printre bucățile de lemn și scormonînd foile cu cleștele.

Erau clipe cînd cenușa mă biruia, înăbușînd flăcările, dar mă luptam cu ea, și romanul meu, împotrîvîndu-se cu înverșunare, pierrea totuși. Prin fața ochilor îmi treceau slove cunoscute, galbenul flăcărilor se furîșa nestăvilit, mîncînd paginile de jos în sus, dar cuvintele tot mai stăruiau. Piereau doar atunci cînd hîrtia se innegrea și, înarmat cu cleștele, eu le veneam de hac, cuprîns de turbare.

Deodată, se auzi cineva zgîrlînd încetîșor la geam. Inima îmi zvicni și, aruncînd pe foc ultimul caiet, m-am repezit să deschid. Niște trepte de cărămidă duceau din subsol în sus, spre ușa dinspre curte. Poticnîndu-mă, am ajuns în goană